

KÖNYVTÁRI MUNKA

A British Library szerepe az országos információellátásban

Az Egyesült Királyság nemzeti könyvtára, a *British Library (BL)* a vonatkozó törvény szerint igen széles körű, átfogó feladatokat, szolgáltatásokat lát el. Alapkönyvtára minden brit szerzői jogú kiadványnak, előállítja a brit nemzeti bibliográfiát, központi intézménye a könyvtárközi kölcsönzésnek, az egyik legnagyobb fejlesztője és működtetője a számítógépes bibliográfiai és egyéb információs szolgáltatásoknak, s ezen kívül legjelentősebb ellátója, támogatója a könyvtári információs kutató–fejlesztő tevékenységnek. A törvény szerint pénzbeli támogatást is kell nyújtania az erre rászoruló könyvtáraknak.

A BL irányítója, felügyeleti szerve az *Igazgatótanács*. Egy széleskörűen kiépített tanácsadó testület biztosítja a más könyvtárakkal való kapcsolat kialakítását, a Könyvtár szaksterület működésének támogatását. A BL öt nagy munkaterületéhez kapcsolódóan *tanácsadó bizottság* működik, a kölcsönzési, a bibliográfiai, a gyűjteményi (dokumentumtári), a tudományos referenzskönyvtári, valamint a kutatási–fejlesztési főosztály mellett.

A *gyűjteményi (könyvtári, dokumentumtári) főosztály* nyomtatott könyvek, kéziratok, keleti könyvek és kéziratok szerint tagozódik, és ide kapcsolódik a tudományos referenzskönyvtár. Együttesen a világ egyik legnagyobb könyvtárát alkotják.

1975-ben új katalógust indítottak az angol–amerikai katalógizálási szabályzat alapján, illetve MARC rendszerű szerzői–cím szerinti és *PRECIS (Preserved Context Indexing System = a Brit Nemzeti Bibliográfia Indexelő Rendszere)* rendszerű szakkatalógust készítettek. Fokozatosan lehetővé válik az állományról való tájékoztatás *on-line módon és COM (Computer Output on Microfilm) rendszerrel*. Ha más nagyobb könyvtárak is elfogadják a BL input szabványt közös adatbázis létrehozásához, akkor az állományok kiaknázásának új lehetőségei nyílnak meg.

A nyomtatott könyvek részlegét főként egyetemi, a tudományos referenzskönyvtárat elsősorban ipari és kereskedelmi szakemberek használják. A fő törekvés arra irányul, hogy hozzáférhetővé tegyék a világ jelentős tudományos és műszaki irodalmát, beleértve a legfejlettebb országok szabadalmi irodalmát is. Fontos fejlemény a *számítógépes információkereső szolgálat* kiépítése. Jelenleg 38 féle adatbázis érhető el a brit, európai és amerikai szolgáltatók útján. A gyűjtemények és szolgáltatások igénybevételéről többféle útmutató áll a felhasználók rendelkezésére.

A *kölcsönző szolgálat (British Library Lending Division, BLLD)* talán a legismertebb, adatai imponáló méretűek. Legutóbb 2 645 000 volt az évi igénylések száma. Ennek 83%-át saját állományból elégítették ki; más könyvtárakat is felhasználva az összes igénynek kb. 95%-át teljesítették. A kölcsönző részleg a legfőbb forrása az időszakos kiadványoknak, kutatási jelentéseknek, konferencia-közleményeknek, monográfiáknak. A szolgáltatást egyaránt használják egyetemek, ipari és kereskedelmi vállalatok és kormányzati szervek.

A *bibliográfiai szolgáltatások* számítógépre alapozva működnek, illeszkedve a *BLAISE (British Library Automated Information Service)* rendszerbe. A szolgáltatások négy fő típusa: *on-line szolgálat, mágnesszalag szolgáltatás, szelektív tételek szolgáltatása, helyi katalógusok kiépítését segítő szolgálat*. Az egyik legfontosabb szolgáltatás a Brit Nemzeti Bibliográfia, amelyben 1979-ben kb. 40 ezer tétel regisztrálására kerül sor.

A *kutatási és fejlesztési főosztály* hatékonyan segíti a könyvtári és információs szakmát a rendszerek tervezésében, megvalósításában, összehangolásában, az országos regionális és helyi együttműködés és munkamegosztás ésszerű kialakításában. Problémát okoz, hogy az informatika kutatása nehezen bontakozik ki, és elég nehéz kialakítani egy folyamatos kutatási tervet az alap- és alkalmazott kutatások minden ágában.

A BL automatizált rendszere a jövőben várhatóan továbbfejlődik s megerősödik, és minden érdekelt számára elérhetővé válik. Ezáltal tovább bővíthetnek az együttműködési kapcsolatok, fokozódhat az erőforrások megoszlása, ami lehetővé teszi, hogy a BL és más könyvtárak együttesen valósítsák meg a brit számítógépes információs hálózat tervszerű fejlesztését.

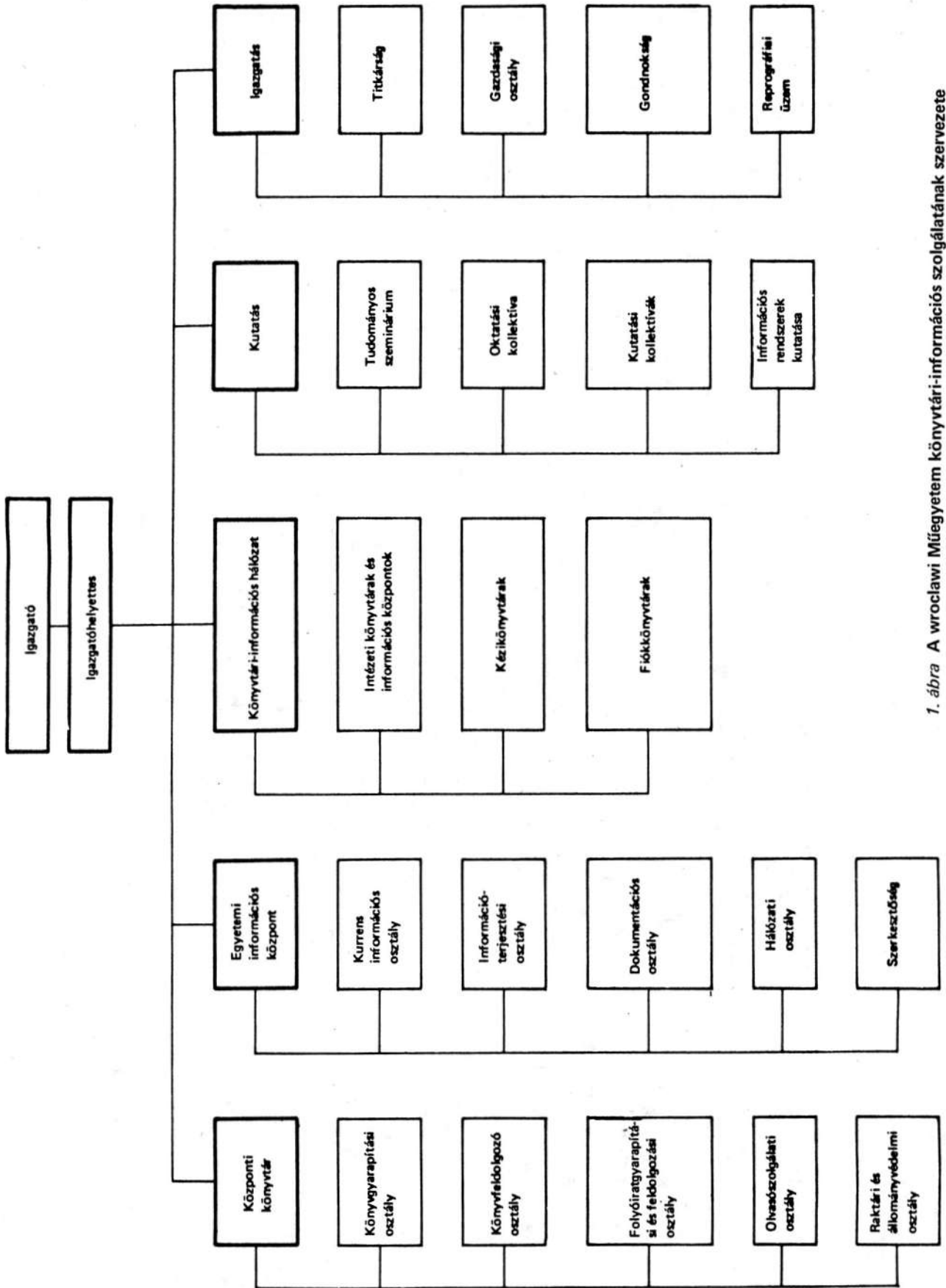
/HOOKWAY, H.: The concept of a national organization for information: the British Library, achievements and potential. = Aslib Proceedings, 31. köt. 2. sz. 1979. p. 88–96./

(Györe Pál)

A wroclawi Műegyetem Központi Könyvtára mint információs központ

A wroclawi Műegyetem szakirodalmi és információs szolgálatának szervezetét és minőségét a lengyel és a külföldi szakemberek egyaránt mintaszerűnek tartják. Tanúsítja ezt, hogy az elmúlt három évben a Központi Könyvtár 1235 szakember-látogatót fogadott.

1. ábra A wroclawi Műegyetem könyvtár-információs szolgálatának szervezete

A szolgáltatások korszerűsítését az egyetemi oktató-nevelő munka gyökeres korszerűsítése kényszerítette ki. Korábban — 1968 körül — a Műegyetem szakirodalmi ellátására is a szétaprózottság, a csekély hatékonyság és a korszerűtlenség volt a jellemző, sőt a helyzet talán még rosszabb is volt, mint másutt. Ilyen körülmények között az információs tevékenység haladottabb formái meg sem honosodhattak.

A gyors fejlődést a határozott célkitűzés (az oktatók és a hallgatók számára aktív könyvtári-információs szolgáltatásokat kell kiépíteni), valamint az az intézkedés-sorozat tette lehetővé, amely *szervezetében és működési feltételeiben teljesen új körülményeket teremtett.*

A szervezeti intézkedések keretében a könyvtári-információs szolgáltatásra közös költségvetés készült, valamennyi könyvtári-információs munkahely a központi könyvtár igazgatásába került, központosították a gyűjtemények gyarapítását és a feldolgozásukat. Mindez maga után vonta a régi típusú tanszéki könyvtárak felszámolását és helyettük nagyobb — kari és tanszékcsoporti — könyvtári-információs szervezeti egységek kifejlesztését.

A központi könyvtár és az újonnan szervezett tagkönyvtárak között új típusú munkamegosztás alakult ki. *A központi könyvtár feladatai:*

tudományos kutatás és oktatás a tudományos információs rendszerek tárgykerében;

a gyűjtemények központosított gyarapítása és feldolgozása;

a felhasználók kiszolgálása automatizált könyvtári-információs rendszerekkel;

információs kiadványok szerkesztése;

a Műegyetem vezetésének információval való ellátása.

A tagkönyvtárak szükségleteinek megfelelően adaptálják és kiegészítik a központi könyvtártól, illetve más információs központoktól kapott szolgáltatásokat, hasznosítják saját állományukat és intézik a másolatok megrendelésével kapcsolatos tennivalókat.

A központosítási tendenciák az újabb automatizált szolgáltatások megjelenése következtében továbbra is erősödnek. Ezzel párhuzamosan egyre pontosabbá válik a központi könyvtár és a tagkönyvtárak gyűjtőkörének elhatárolása; az utóbbiak gyűjtése mindinkább specializálódik.

A Műegyetem könyvtári-információs rendszerének szerkezetét az 1. ábra mutatja be. Az ábrából kitűnik, hogy a hagyományos könyvtári tevékenység köré számos új és korszerű információs tevékenység telepedett. Ezt a tényt jól tükrözi a létszám megoszlása főbb részlegenként:

központi könyvtár	21%
információs központ	18%
kutatócsoport	11%
információs-könyvtári hálózat	40%
reprográfiai részleg	6%
igazgatás	4%

A szervezeti intézkedésekkel párhuzamosan javították a könyvtári-információs szolgálat elhelyezési feltételeit, fejlesztették technológiai színvonalát. A központi könyvtár a szelektív információterjesztés tekintetében országos funkciókat is ellát a tudományos, műszaki és gazdasági információ országos rendszerében.

A korszerű technológia meghonosítása nem ment volna intenzív és céltudatos *káderfejlesztés* nélkül: a könyvtári-információs szolgálatban 41 mérnök és kutató dolgozik. *Az információs szakembereket a Műegyetem képezi,* mégpedig az információs rendszerekre szakosítva. A munkatársak *továbbképzésére* ugyancsak nagy gondot fordítanak: évente 120-an vesznek részt különféle tanfolyamokon.

A hallgatók mint jövődő felhasználók információs képzésében fokozatosan lemondtak a külön információs tanfolyamok szervezéséről, az információk iránti igényeket a szakképzésnek kell a hallgatókban felkeltenie. A központi könyvtár a szakképzés során felkeltett igények kielégítésének módjaira igyekszik megtanítani a hallgatókat, részint szóbeli felvilágosítással, részint az elsőévesek számára készített útmutatóval, részint pedig szakosított bibliográfiai kézikönyvek kiadásával.

A jövő a további automatizálás és a jelenlegi szolgáltatások további kiterjesztése. Így pl. a hallgatók nemcsak az ingyenes szolgáltatásokhoz juthatnak hozzá, hanem — az illetékes tanszék javaslatára — a számukra szükségessé váló szelektív információszolgáltatásokhoz is. A szelektív információterjesztés fejlesztése élesen veti fel a forrásdokumentumok beszerzésének a kérdését. Nyilvánvaló: a források hagyományos úton való beszerzése és tárolása nem kecsegtet e tekintetben sikerrel. Ezért most a *mikrofilmtechnika és a reprográfia* fejlesztésének megoldását tűzték ki elsődleges célul.

/DANIŁOWICZ, Cz.: Biblioteka uczelniana jako ośrodek informacji naukowej. Z doświadczeń Politechniki Wrocławskiej. = Aktualne Problemy Informatyki i Dokumentacji, 1978. 4. sz. p. 15–20./

(Futala Tibor)